Historia weterynarii

Profesor Jan Gordziałkowski (1862-1944): 160-lecie urodzin jednego z najwybitniejszych polskich znawców medycyny weterynaryjnej

**✉ LUBOW ŻWANKO¹, ✉ TAMARA PRYCHODKO², ✉ IRYNA BORODAI³,
✉ LUDMYŁA TATARCZUK³, ✉ TETIANA PIDHAJNA³, ✉ HALYNA SALATA⁴,
✉ GENNADIJ MACHORIN⁵, ✉ DMYTRO KIBKAŁO⁶**

¹Centrum Muzealne, Zakład UNESCO, ²Zakład UNESCO, Wydział Zarządzania, Administracji i Prawa,
⁶Zakład Chorób Wewnętrznych i Diagnostyki Klinicznej Zwierząt, Wydział Medycyny Weterynaryjnej,
Państwowy Uniwersytet Biotechnologiczny w Charkowie, ul. Alczewskich 44, 61002 Charków, Ukraina

³Narodowa Naukowa Biblioteka Rolnicza Narodowej Akademii Nauk Rolniczych Ukrainy,
ul. Herojiw Oborony 10, 03127 Kijów, Ukraina

⁴Zakład Technologii Informacyjnych, Wydział PR, Dziennikarstwa i Cyberbezpieczeństwa,
Kijowski Narodowy Uniwersytet Kultury i Sztuki, ul. Jewhena Konowalca 36, 01133, Kijów, Ukraina

⁵Zakład Nauk Społecznych, Wydział Prawa, Administracji Publicznej i Bezpieczeństwa,
Polissky Narodowy Uniwersytet, Stary Bulwar 7, 10002 Żytomierz, Ukraina

Otrzymano 11.01.2022

Zaakceptowano 21.01.2022

Zhvanko L., Prykhodko T., Borodai I., Tatarczuk L., Pidhajna T., Salata H., Machorin G., Kibkalo D.

Professor Jan Gordzyalkovsky (1862-1944):

160th anniversary of the birth of one of the most famous Polish experts in veterinary medicine

Summary

The aim of the present article is to outline the life and scientific achievements of Jan Gordzyalkowski (1862-1944), one of the most outstanding experts in veterinary medicine in interwar Poland, a renowned veterinary practitioner, microbiologist, encyclopedist, and pioneer of veterinary education. The main stages in the life of Jan Gordzyalkowski are associated with his stay in Mauritsin, Kharkiv, Kherson, Kharkiv, Petersburg, Kharkiv, Petersburg, and Warsaw. The article focuses on those stages that are sufficiently well described in the literature. The authors paid special attention to the Kharkiv period in his life, since it is then that he studied at the Veterinary Institute, developed as a scientist, and worked as a teacher. Archival documents from the Kharkiv Veterinary Institute, preserved in the State Archives of the Kharkiv Region, demonstrate that he enjoyed great authority as a scientist and practitioner, being engaged by government agencies to perform various tasks (in particular during the First World War), which included the development of veterinary medicine in different regions of the country. The memory of Jan Gordzyalkovsky in Kharkiv is immortalized on the pages of a calendar dedicated to outstanding Polish scientists associated with the city, in an open exhibition on the 170th anniversary of the Kharkiv State Zoological Veterinary Academy, and in a memorial plaque that will be installed on the building of the former Kharkiv Veterinary Institute to remember Polish pioneers of veterinary medicine in Eastern Ukraine.

Keywords: Jan Gordzyalkovsky, Polish scientist, veterinarian, Kharkiv Veterinary Institute, Warsaw University, Warsaw Uprising

W 2022 r. będzie obchodzony jubileusz – 160. rocznica urodzin profesora Jana Gordziałkowskiego (ryc. 1), lekarza weterynarii, mikrobiologa, encyklopedysty. Bez wątpienia można powiedzieć, że to postać unikatowa dla polskiej weterynarii: był jednym z twórców wyższego szkolnictwa weteryna-

ryjnego w odrodzonej Polsce, pierwszym dziekanem Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu Warszawskiego, jednym z najbardziej uznanych autorytetów w dziedzinie weterynarii. Będąc jednym z pierwszych przedstawicieli szkoły wybitnego uczonego i twórcy szczepionki przeciw węglikowi

w Imperium Rosyjskim – Leona Cienkowskiego, zasłużył się również jako bakteriolog i epizootolog (5). W kręgu jego badań znalazły się: problematyka leczenia wąglika, nosacizny, różycy świń, zakaźnej pleuropneumonii koni; powikłania podczas szczepień i prawidłowość procesu epizootycznego u wąglika; doskonalenia metody terapii szczepionkowej.

Droga życiowa Jana Gordziałkowskiego przebiega przez następujące miasta: Maurycyn, Charków, Chersoń, Charków, Nowoczerkask, Sankt-Petersburg, Charków, Piotrogród (w latach 1914-1919 oficjalna nazwa Sankt-Petersburga), Warszawa. Trzykrotnie był związany z Charkowem, gdzie w miejscowym Instytucie Weterynaryjnym uzyskał wyższe wykształcenie weterynaryjne, a później zdobył uznanie jako uczony, kompetentny wykładowca i świetny lekarz-praktyk (14).

Niniejszy artykuł skupia uwagę czytelnika na głównych etapach życia i działalności naukowo-dydaktycznej i społecznej profesora Gordziałkowskiego, a jednocześnie podejmuje problem zachowania pamięci o nim na Ukrainie. Warto w tym miejscu odnotować, że artykuł ten jest pierwszym badaniem w historiografii polskiej biografistyki w dziedzinie weterynarii, na którego stronach znalazł się dość obszerny życiorys uczonego. Krótkie wzmianki o Gordziałkowskim można odnaleźć w badaniach naukowych z zakresu historii polskiej weterynarii, głównie w notach biograficznych słowników specjalnych. Warto tu wymienić na przykład słownik biograficzno-bibliograficzny o polskich weterynarzach ułożony przez Konrada Millaka, na którego kartach umieszczono nie tylko notę biograficzną Gordziałkowskiego, ale także wykaz jego dzieł naukowych (6).

W publikacji zawierającej listę wybitnych Polaków związanych z Charkowem (13), którzy w latach 1805-1918 z różnych powodów przebywali w tym mieście, wśród takich nazwisk, jak: Józef Piłsudski, Henryk Siemiradzki, Romuald Traugutt, Janina Lewandowska, podano szkic biograficzny Jana Gordziałkowskiego oparty na polskiej historiografii. Wspomniany jest on również w pracach poświęconych losom lekarzom weterynarii ofiarom II wojny światowej (1).

Do napisania niniejszego artykułu wykorzystano unikatowe dokumenty archiwalne, zachowane w zbiorach Archiwum Państwowego Obwodu Charkowskiego. „Teczka archiwalna” nr 25 „Gordziałkowski Iwan Osipowicz (31.12.1909-8.10.1913)” z napisem na stronie tytułowej „Profesor”, znajdująca się w zespole Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego (fond 928, 1861-1917). Zgromadzone w niej dokumenty zawarte na 29 kartach, napisane w języku rosyjskim, pozwalają prześledzić dokładnie charkowski okres życia uczonego (8).

Drogę życiową Jana Gordziałkowskiego można podzielić na następujące okresy, w zależności od miejsca jego pobytu: maurycyński (do 1884), charkowski

(1884-1888), chersoński (1889-1891), charkowski (1891-1896), petersburski (1896-1907), charkowski (1907-1917), petersburski (1917-1919), warszawski (1919-1944).

Jan urodził się 4 lutego 1862 r. w Maurycynie, w guberni mohylewskiej, w rodzinie Józefa i Marii Gordziałkowskich. Niestety, o wczesnym okresie życia nic nie wiadomo. Z powodu, którym kierowało się dużo ówczesnych młodych Polaków, wyjechał na studia do Charkowa, bowiem młodzież polska musiała sama dla siebie szukać gościny na uczelniach obcych. Z wielu względów korzystała przede wszystkim z uczelni państw zaborczych, a więc z uczelni weterynaryjnych Petersburga, Dorpatu, Charkowa, Wiednia i Berlina (5). Nie wiadomo, dlaczego wybrał zawód weterynarza, mimo to jego życie jest wymownym przykładem, że wybór ten był dokonany z potrzeby serca.

W latach 1884-1888 studiował w Charkowie w Instytucie Weterynaryjnym, po skończeniu którego uzyskał dyplom lekarza weterynarii ze szczególną pochwałą – *cum eximia laude*. Za pracę dyplomową o znaczeniu zmian powłok zewnętrznych dla rozpoznania pośmiertnego otrzymał złoty medal (8). O wysokim poziomie tej pracy świadczy fakt, że badanie było opublikowane w pierwszym tomie „Sbornika Trudow Charkowskiego Wieterynarnego Instytutu” (1888). Na jego stronach w gronie poważnych autorów ze stopniami profesorskimi był umieszczony również „student Charkowskiego Wieterynarnego Instytutu Iwan Gordziałkowski” (3). W tym miejscu warto odnotować, że już w okresie studenckim poczynił w nauce pierwsze kroki, pozostawiwszy po sobie dużą spuściznę piśmienniczą.

W 1889 r. rozpoczął działalność zawodową jako ziemski lekarz weterynarii w Chersoniu, na południu Imperium Rosyjskiego. W tym też roku się ożenił z Jadwigą z domu Kozubowską (1863-1940). Mieli dwóch synów – Władysława (1890) i Ottona-Mikołaja (1898-1994), polskiego wioślarza, prawnika, sportowca, uczestnika igrzysk olimpijskich w Amsterdamie (1928). W lutym 1891 r. wraz z rodziną powrócił do Charkowa, gdzie został zatrudniony jako pozaetatowy asystent w stacji bakteriologicznej Instytutu Weterynaryjnego. Na tym stanowisku do 1896 r. prowadził badania nad szczepieniami przeciwko wąglikowi.

Warto odnotować, że w tym okresie Jan Gordziałkowski został jednym z założycieli działań weterynaryjnych na Syberii Wschodniej. W marcu-listopadzie 1895 r. na zaproszenie Amurskiego Towarzystwa Kopalni Złota, za zgodą Ministerstwa Edukacji Państwowej Imperium Rosyjskiego, zorganizował w Błagowieszczeńsku laboratorium bakteriologiczne (13). Prowadził szkolenia dla miejscowych lekarzy weterynarii dotyczące produkcji szczepionki, zorganizował akcje szczepień ponad 2000 koni w osadach kozackich w Kraju Amurskim i w Ussuryjsku (8). Brał udział

Ryc. 1. Jan Gordziałkowski – profesor chorób zakaźnych zwierzęcych Uniwersytetu Warszawskiego, dziekan Wydziału Weterynaryjnego. Źródło: Fotografia portretowa w uroczystym stroju akademickim, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego sygnatura 1-N-188. <https://www.1944.pl/ofiary-cywilne/jan-gordzialkowski,11597.html>

w ekspedycji ratującej populację reniferów. Za swoją owocną pracę organizacyjną na rzecz rozwoju opieki weterynaryjnej na dalekich krańcach Imperium, którą połączył z praktyczną działalnością, był odznaczony „Podziękowaniem” przez Ministra Wojskowego (8).

W 1896 r. na Uniwersytecie Dorpackim (obecnie Tartu, Estonia) uzyskał tytuł magistra weterynarii (14).

Okres petersburski

W latach 1896-1907, kiedy przeniósł się do stolicy północnej Imperium Rosyjskiego, obejmował różne stanowiska administracyjne i dydaktyczne. Był kierownikiem dońskiej stacji szczepień przeciwko wąglikowi w Nowoczerkasku, lekarzem weterynarii Zarządu Weterynarii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Sankt-Petersburgu. W tym okresie pracował też w Instytucie Medycznym Doskonalenia Lekarzy i jako docent na Akademii Wojskowo-Medycznej.

W marcu 1898 r., pełniąc obowiązki „urzędnika do zleceń specjalnych w Wydziale Weterynaryjnym”, został mianowany kierownikiem Laboratorium Weterynaryjnego przy Zarządzie Weterynarii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Janowi Gordziałkowskiemu powierzono wynajęcie pomieszczeń na

laboratorium, zakupienie do niego instrumentów i oprzyrządowania (4).

Okres charkowski

W 1907 r. los doprowadził Gordziałkowskiego po raz trzeci do Charkowa, gdzie był zatrudniony jako profesor nadzwyczajny na Wydziale Epizootiologii i Policji Weterynaryjnej Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego, od 1913 r. został mianowany pozaetatowym profesorem zwyczajnym, a od 1916 r. – etatowym (6). Prowadził kursy epizootiologii z policją weterynaryjną, encyklopedii i historii weterynarii. Był członkiem Rady Naukowej Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego, kierownikiem gabinetu epizootiologii z kliniką chorób zakaźnych. W 1912 r. dyrektor Instytutu Weterynaryjnego Grigorij Gumilewski w liście do przewodniczącego charkowskiego okręgu oświatowego scharakteryzował profesora Gordziałkowskiego jako człowieka, który od lat z wielką gorliwością i pracowitością pełnił swoje obowiązki i służbę zawodową (8).

W tym okresie profesor Jan Gordziałkowski wyjeżdżał wielokrotnie za granicę w sprawach naukowych: w latach 1906-1909 doskonalił swoje kwalifikacje zawodowe w szkołach weterynaryjnych w Berlinie i Brukseli, w maju-wrześniu 1908 r. dzięki zezwoleniu Ministra Edukacji Narodowej przebywał za granicą w sprawach naukowych (8), w latach 1910-1911 studiował weterynarię w Instytucie Pasteura w Paryżu (9).

Od 1915 r. oprócz pracy w Instytucie Weterynaryjnym, prowadził kurs weterynarii dla studentów Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa (Instytut Nowoaleksandryjski), ewakuowanego do Charkowa z terenów polskich przez władze wojskowe Imperium Rosyjskiego.

W okresie charkowskim regularnie publikował w „Zbiorze prac naukowych” Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego. W 1910 r. był delegowany na II Wszechrosyjski Zjazd Lekarzy Weterynarii w Moskwie (8). Na początku I wojny światowej na zaproszenie Głównego Wojskowego Inspektora Weterynarii Andrija Rudenki i za zgodą Ministra Wojskowego okresowo doradzał pułkom kawalerii rezerwowej w zakresie chorób zakaźnych koni (8).

W 1909 r. w Charkowie wybudował własny dom i zamieszkał wraz z rodziną przy ulicy Jeparchialnej 50 (niestety, budynek niezachowany).

Za swoją pracę otrzymał wysokie odznaczenia państwowe: Order św. Stanisława III stopnia oraz medal pamiątkowy cesarza Aleksandra III, stopień radcy stanu – V stopnia służby cywilnej wg tabeli rang Imperium Rosyjskiego, co zapewniało dziedziczne szlachectwo i inne przywileje (14).

W 1917 r. został powołany na stanowisko dyrektora Instytutu Weterynarii w Piotrogradzie. Niestety, ten krótki okres życia Jana Gordziałkowskiego nie znalazł swojego odzwierciedlenia ani w literaturze naukowej, ani w źródłach archiwalnych.

Okres warszawski

W 1919 r. najprawdopodobniej wyjechał z rodziną do Warszawy z tych samych powodów, jakimi kierowało się wielu Polaków, którzy opuszczali miasta byłego Imperium Rosyjskiego po przewrocie bolszewickim. Nierzadko były to trudne decyzje: decyzja o powrocie czy raczej przyjeździe do Polski po rewolucji bolszewickiej była niewątpliwie podyktowana nie tylko chęcią włączenia się w nurt odbudowy kraju po zaborach, ale i oczywistym lękiem przed nową rzeczywistością, jaka rodziła się w porewolucyjnej Rosji (7).

Po przyjeździe pracował w Warszawie na „stacji rozpoznawczej” Ministerstwa Rolnictwa, a bezpośrednio po I wojnie światowej przyczynił się wydatnie do zwalczania zaraz zwierzęcych grożących klęską polskiej gospodarce narodowej. Brał udział w walce z księgosuszem, który został zawleczony do Polski w związku z działaniami wojennymi. W bardzo trudnych warunkach, wymagających improwizacji, zorganizował produkcję surowicy przeciw księgosuszowi, następnie surowicy przeciw pomorowi trzody. W 1920 r. został mianowany profesorem zwyczajnym chorób zakaźnych zwierzęcych, kuratorem, a następnie przewodniczącym Komisji Organizacyjnej Studium Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego (6).

W latach 1922-1923 był przewodniczącym Polskiego Stowarzyszenia Lekarzy Weterynarii. W dniu 9 lutego 1927 r. Senat Uniwersytetu Warszawskiego na wniosek Rady Wydziału Lekarskiego podjął uchwałę ustanawiającą Wydział Weterynaryjny (10). W latach 1927-1928 profesor Jan Gordziałkowski był jego pierwszym dziekanem. Prowadził kursy chorób zakaźnych, propedeutyki oraz historii medycyny weterynaryjnej. W 1932 r. przeszedł na emeryturę, lecz kontynuował pracę jako wykładowca. W 1936 r. został profesorem honorowym Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego (13).

Od początku II wojny światowej przebywał w okupowanej Warszawie. Podczas Powstania Warszawskiego, wyrzucony z mieszkania przez żołnierzy niemieckich, wskutek nieludzkich warunków okupacyjnych znalazł się w szpitalu, gdzie zmarł 24 września 1944 r. (6, 11). Pochowany w Warszawie na cmentarzu Stare Powązki (kwatery 191, rząd 6, miejsce 18).

Jan Gordziałkowski pozostawił po sobie wiele prac naukowych i podręczników, dotyczących chorób zakaźnych zwierząt, które uznano za jedne z najlepszych publikacji tego typu w międzywojennej Polsce. Autor, pisząc swe dzieła, wykorzystał bogatą literaturę przedmiotu, w tym najnowsze opracowania zagranicznych autorów. Prace publikowane w czasopiśmie rosyjskich o szczepieniach przeciw wąglikowym i przeciw zarazie płucnej bydła, prace o nosaciznie i księgosuszu zapewniły mu miejsce w nauce światowej. Mocno związany z zawodem weterynaryjnym, ogłosił liczne

Ryc. 2. Prof. Jan Gordziałkowski w 1925 r. Źródło: fotografia ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygnatura 1-N-3281-2. <https://www.1944.pl/ofiary-cywilne/jan-gordzialkowski,11597.html>

artykuły dotyczące organizacji i potrzeb szkolnictwa weterynaryjnego oraz organizacji służby i zawodu weterynarii (6).

W 1929 r. opublikował dwutomową pracę „Choroby zakaźne zwierząt domowych oraz ich zwalczanie”. Bardzo ciekawe są przedmowy do tych wydań. W przedmowie do pierwszego wydania zwrócił się do czytelników takimi słowami: „Uważam, że w odrodzonej Ojczyźnie obowiązkiem jest każdego, komu losy kazały być współtwórcą rozwijającej się nauki polskiej, starać się o to, aby dać młodzieży tę konieczną część wiedzy, przekazując ją w drukowanym słowie, w formie podręcznika. Ta myśl przewodnia kierowała mną, gdy podejmowałem trud wydania niniejszego dzieła: »Choroby zakaźne zwierząt domowych«, potrzebnego zarówno praktykującym lekarzom, jak i studiującej medycynę weterynaryjną młodzieży akademickiej” (12). W tomie pierwszym podręcznika umieścił zarys etiologii chorób zakaźnych, w drugim vademecum – „Higiena i leczenie zwierząt domowych” podał wyczerpujące informacje na temat różnych chorób u poszczególnych gatunków zwierząt.

W przedmowie do drugiego wydania (1937) krótko scharakteryzował sytuację weterynarii w Polsce. A więc oddajmy głos Janowi Gordziałkowskiemu: „Inwentarz żywy, największe bogactwo w Polsce, zabezpiecza życie całej ludności, ale wymaga też starannej opieki lekarskiej i hodowlanej. Brak specjalistów został już znacznie uzupełniony, powstały ambulatoria lekarsko-weterynaryjne, mamy też zakłady hodowlane i wysyłamy materiał hodowlany nawet zagranicę. Brakuje jednak podręczników fachowych, a od lekarza i hodowcy wymaga się wiedzy prawie uniwersalnej tak w dziedzinie lecznictwa, jak też higieny, tych podstawowych nauk w hodowli zwierząt.

Czynność lekarza i hodowcy zmusza ich stale do korzystania z podręczników w praktyce codziennej. Dowodem tego jest to, że podręczniki takie istnieją w wielu językach, nie było ich jednak w polskim wydaniu. Ta dotkliwa potrzeba skłoniła mnie jeszcze w r. 1932 do opracowania niniejszego Vademecum weterynaryjnego na podstawie istniejących podręczników, mających światowe uznanie. Niewielki nakład 1-go wydania, pod tytułem »Higiena i lecznictwo zwierząt domowych«, został już wyczerpany i powstała potrzeba nowego wydania.

Otóż, dążąc do zadośćuczynienia poczynionym uwagom, troszczyłem się w 2-im wydaniu przede wszystkim o udostępnienie książki dla większego ogółu. Uznałem więc za wygodniejsze podzielić tę książkę na dwie samodzielne części: 1) »Lecznictwo zwierząt domowych« i 2) »Higiena zwierząt domowych«. Każda z nich zawiera wiadomości praktyczne, ale w nowym wydaniu książki te zostały znacznie przerobione i uzupełnione nowymi działami i rysunkami» (2).

Podręczniki napisane przez profesora Jana Gordziałkowskiego z okresu międzywojennego

1. Choroby zakaźne zwierząt domowych i ich zwalczanie. Tom 1. Zarys ogólnej etiologii chorób zakaźnych i choroby zakaźne przeważnie konia: wąglik, obrzęk złośli, nosaczna, płamica, żółty, influenza, lymfangity, zaraza stadnicza, zakaźna niedokrwistość, tężec, wścieklizna i inne. Str. 23 + 291.

2. Tom II. Choroby zakaźne bydła innych zwierząt: księgosusz, pryszczycza, zaraza płucna, gruźlica, guz, zapal. pochwy, ronienie zakaź., promieniogrzybica, posocznica, cholera drobiu, różyczka, pomór świń, malarja, ospa, nosówka, biegunka i inne. Str. 428.

3. Lecznictwo zwierząt domowych. Vademecum weterynaryjne dla lekarzy i hodowców. Porady i zabiegi lecznicze z receptami (247), oraz szczepienia, szczepionki, pomoc poźnicza, określenie wieku, dawki używanych leków, w tekście rysunki. Str. 358, 1937 r. (2. wydanie przerobione i uzupełnione).

4. Higiena zwierząt domowych. Podręcznik praktyczny dla hodowców, gospodarzy i studentów, z uwzględnieniem podstaw anatomii i fizjologii z rysunkami. Str. 150, 1937 r. (2. wydanie uzupełnione).

Upamiętnienie wybitnego uczonego w Charkowie

Postać profesora Jana Gordziałkowskiego, który trzykrotnie związał swoje życie z Charkowem, zasługuje na zachowanie, popularyzację i upamiętnienie. W kalendarzu „Polscy Naukowcy i Charków–2020”, w ramach wieloletniego projektu pod patronatem Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Charkowie „Kalendarze o wybitnych Polakach w Charkowie” (koordynator prof. Lubow Żwanko), umieszczona jest strona poświęcona uczonemu (ryc. 3).

Jan Gordziałkowski (ryc. 4-5), jak i jego rodacy – profesorowie weterynarii Karol Wiśniewski, Edward Ostrowski, Napoleon Halicki, Jerzy Poluta, Leon Cienkowski i Robert Kunicki, został bohaterem wystawy „Wybitni polscy weterynarze w Charkowie: postaci, osiągnięcia, odkrycia (XIX – początek XX wieku)” poświęconej lekarzom weterynarii polskiego pochodzenia, którzy wnieśli nieoceniony wkład w rozwój nauki na terenie Charkowa i Ukrainy (autorką wystawy jest prof. Lubow Żwanko). W dniu 17 listopada 2021 r. odbyło się jej otwarcie na Państwowym Uniwersytecie Biotechnologicznym w Charkowie. Wydarzenie zorganizowane zostało z okazji obchodzonej w tym roku 170. rocznicy powstania Państwowej Akademii

Ryc. 3. Strona z kalendarza „Polscy Naukowcy i Charków – 2020” poświęcona Janowi Gordziałkowskiemu. Fot. Lubow Żwanko

Ryc. 4-5. Plansze 1 i 9 do wystawy „Wybitni polscy weterynarze w Charkowie: postaci, osiągnięcia, odkrycia (XIX – początek XX wieku): w 170. rocznicę wyższej oświaty weterynaryjnej na Ukrainie Wschodniej”. Fot. Lubow Żwanko

Weterynarii i Zootechniki w Charkowie, która od czerwca b.r. została włączona do ww. Uniwersytetu. Wystawa została przygotowana we współpracy Konsulatu Generalnego RP w Charkowie z Radą Miasta Charkowa oraz Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Obecnie przygotowujemy jest tablica ku pamięci wybitnych naukowców Polaków w dziedzinie weterynarii (inicjator: prof. Dmytro Kibkało). Tablica ta będzie zawieszona na byłym gmachu Charkowskiego Instytutu Weterynaryjnego, w którego murach studiował i pracował profesor Jan Gordziałkowski, jeden z najwybitniejszych znawców weterynarii międzywojennej Polski.

Piśmiennictwo

1. Gibasiewicz W.: Niepowtarzalni: lekarze weterynarii ofiary II wojny światowej. Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna, Warszawa 2009, s. 20-21.
2. Gordziałkowski J.: Lecznictwo zwierząt domowych. Księgarnia Rolnicza, Warszawa 1937, s. III-IV.
3. Gordziałkowski J.: Znaczenie dla posmiernego diagnoza trupnych izmieniений narużnych pokrowow. Sb. Trudow Chark. Wiet. Instytutu, 1888, s. 20.
4. Guljukin M.: Istoriya, veterinariya, 115 let Vserossiyskomu nauchno-issledovatel'skomu institutu eksperimental'noy veterinarii im. YA.R. Kovalenko. Vet. i Kormleniye, 2013, 4, s. 4-12.
5. Millak K.: Polacy w nauce i służbie weterynaryjnej w obcych. Kwart. hist. nauki i techn. 1957, s. 301, 293.

6. Millak K.: Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny. 1394-1918. Państwowe Wydawn. Rolnicze i Leśne, Lublin 1963, s. 63-65.
7. Omilanowska M., Bilewicz H.: Architektura, polityka, tożsamość. Z badań nad karierami polskich wychowanków rosyjskich uczelni architektonicznych w XIX i na początku XX wieku (casus Józefa Padlewskiego). Polska-Rosja. Sztuka i historia. Sztuka polska, sztuka rosyjska i polsko-rosyjskie kontakty artystyczne do początku XX wieku. Warszawa-Toruń 2013, s. 301.
8. Państwowe Archiwum Obwodu Charkowskiego w Charkowie, zespół 928 Instytutu Weterynaryjnego w Charkowie, op. 2, sygn. 25, ark. 1, 2, 6, 10, 11, 15.
9. Pasko I.: Hordzyalkovskyy Ivan Yosypovych. Entsiklopediya Suchasnoyi Ukrainy. Instytut entsiklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, Kyiv 2006. T.6, s. 237.
10. Persa J.: Warszawska uczelnia medyczna w ikonografii i fotografii. Wyd. Warsz. Uniw. Med., Warszawa 2009, s. 25.
11. Tropilo J.: Lekarze weterynarii w Powstaniu Warszawskim. AWiR AKus, Warszawa 2015.
12. Wnek J.: Jan Gordziałkowski jako popularyzator wiedzy o chorobach drobiu. Hodowca Drobiu, 2012, 1, <http://www.portalhodowcy.pl/czasopisma/hodowca-drobiu/hodowca-drobiu-archiwum/75-hodowca-drobiu-1-2012/389-hodowca-drobiu-1-2012>
13. Żwanko L.: Wybitni Polacy i Charków: słownik biograficzny (1805-1918). Charków: Majdan 2019, s. 128-129.
14. Żwanko L.: Wybitni polscy weterynarze w Charkowie: postaci, osiągnięcia, odkrycia (XIX – początek XX wieku): w 170. rocznicę wyższej oświaty weterynaryjnej na Ukrainie Wschodniej. FOP Rubaszkin D., Charków 2021, s. 17-18.

Autor korespondencyjny: prof. Lubow Żwanko, ul. Alczewskich 44, 61002 Charków, Ukraina; e-mail: zhvan2012@gmail.com